

Występowanie interesujących gatunków roślin w zbiorowiskach ziołoroślowych na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego

Alina Stachurska-Swakoń

Instytut Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, ul. Kopernika 27, PL-31-501 Kraków,
e-mail: alina.stachurska-swakon@uj.edu.pl

Słowa kluczowe: flora, gatunki rzadkie, *Sibbaldia procumbens*, *Pedicularis hacquetii*, *Alchemilla* ssp., ziołorośla, TPN

Keywords: flora, rare species, *Sibbaldia procumbens*, *Pedicularis hacquetii*, *Alchemilla* ssp., tall-herb communities, Tatra National Park

Streszczenie

Badania fitosocjologiczne prowadzone nad zbiorowiskami ziołoroślowymi ze związku *Adenostylion alliariae* (klasa *Mulgedio-Aconitetea*) na terenie TPN wniosły nowe notowania o obecności ciekawych gatunków flory Parku. Zawarte w komunikacie informacje dotyczą nowego stanowiska *Sibbaldia procumbens*, *Pedicularis hacquetii*. Wymieniono także stanowiska *Botrychium lunaria*, gatunku rzadko pojawiającego się w ziołoroślach oraz *Delphinium oxysepalum*, wybitnie związanego z ziołoroślami tatrzańskimi. Na podstawie własnych materiałów zielnikowych scharakteryzowano rodzaj *Alchemilla* poprzez rzadko notowane w ziołoroślach gatunki.

Wstęp

Zbiorowiska ziołoroślowe ze związku *Adenostylion alliariae* Br.-Bl. 1926 z klasy *Mulgedio-Aconitetea* Hadač et Klika in Klika 1948 należą do grupy subalpejskich zbiorowisk roślinnych rozwijających się na żyznych i wilgotnych siedliskach powyżej górnej granicy lasu oraz w niższych położeniach, głównie wzdłuż potoków i w lokalnych wysiękach wód (Pawłowski, 1972; Matuszkiewicz, 2001). Wśród podstawowych gatunków budujących zespoły ziołoroślowe ze związku *Adenostylion alliariae* znajdują się wysokie byliny dwuliścienne takie jak: *Aconitum firmum*, *Adenostyles alliariae*, *Cicerbita alpina*, *Doronicum austriacum* czy *Ranunculus platani-folius*. Zbiorowiska ziołoroślowe w Tatrach były badane w kilku rejonach w ramach prac nad zespołami roślinnymi Tatr w początkach rozwoju fitosocjologii w Polsce przez Szafera i Pawłowskiego (Pawłowski, Stecki 1927; Pawłowski i in., 1928; Szafer i in., 1927a, 1927b). W ostatnich latach podjęto badania nad tymi zespołami obejmujące także pozostałe regiony TPN (Stachurska-Swakoń, 2008a; 2008b).

W trakcie badań nad ziołoroślami na terenie TPN znaleziono kilka ciekawych gatunków roślin. Są one rzadkie w skali Karpat lub też rzadko występują w zbiorowiskach ziołoroślowych. Największą rzadkością jest *Carex parviflora*, której stanowisko znalezione w Dolinie Świńskiej zostało opisane w odrębnej pracy (Stachurska-Swakoń, 2008c). Opublikowano także informacje o występowaniu *Malaxis monophyllos* w Wielkiej Świstówce (Stachurska-Swakoń, 2008d) oraz o rzadkim gatunku mchu *Bryum weigeltii* (Stebel i in., 2008). Niniejszy komunikat zawiera informacje o innych ciekawych gatunkach znalezionych podczas szczegółowych badań fitosocjologicznych prowadzonych w latach 2006–2007.

Wykaz wybranych ciekawszych gatunków rosnących w ziołoroślach TPN

Do rzadkich gatunków na terenie TPN należy *Sibbaldia procumbens*. Ten wysokogórski gatunek znany dotychczas z 12 stanowisk TPN związany jest przede wszystkim z wyleżyskami (Mirek, Piękoś-Mirkowa, 2008). Podczas badań fitosocjologicznych został znaleziony na stanowisku w Dolinie Gąsienicowej na wysokości 1705 m n.p.m. Pojedyncza jego kępa została zanotowana w niewielkim płacie *Aconitum firmi*, gdzie oprócz typowych gatunków ziołoroślowych, na maleńkim wyniesieniu rosnęły *Thymus alpestris* i *Galium anisophyllum*.

Pedicularis hacquetii, znany z kilkunastu stanowisk w TPN (Piękoś-Mirkowa i in., 2008), został odnotowany w Wyżniej Świstówce (1574 m n.p.m.) w płacie *Ranunculo platani-folii-Adenostyletum alliariae*.

Delphinium oxysepalum, gatunek wybitnie związany z ziołoroślami tatrzańskimi, (Piękoś-Mirkowa i in., 1996) notowany był m.in. w Czerwonym Żlebie (1883 m n.p.m.) w płacie *Aconitum firmi*, Wielkiej Świstówce (1370 m n.p.m.), Wyżniej Świstówce (1570 m n.p.m.) w płacie *Ranunculo platani-folii-Adenostyletum alliariae*.

Rodzaj *Alchemilla* pospolicie występuje w ziołoroślach TPN. Najczęściej rośnie tu *A. glabra* i *A. crinita*. Na podstawie własnego zebranego materiału zielnikowego

można stwierdzić, że do rzadko rosnących w ziołoroślach należy: *A. reniformis* – zebrana w *Ranunculo plataniifolii-Adenostyletum* nad Morskim Okiem (1410 m n.p.m.), *A. straminea* – zebrana w płacie *Aconitetum firmi* w Dolinie Gąsienicowej (1697 m n.p.m.), *A. subcrenata* – zebrana w ziołoroślach Doliny Jaworzynki (1473 m n.p.m.), w Dolinie Za Mnichem (1800 m n.p.m.) i Dolinie Górnej Chochołowskiej (1529 m n.p.m.), *A. walsii* – zebrana na Wielkiej Kopie (1487 m n.p.m.) i Tomanowej Polanie (1385 m n.p.m.).

Wartym wymienienia jest *Botrychium lunaria*. Został on odnotowany na dwóch stanowiskach: w Dolinie Gąsienicowej w płacie *Aconitetum firmi* (1705 m n.p.m.) oraz w Wąwozie Kraków w płacie *Ranunculo plataniifolii-Adenostyletum alliariae* (1156 m n.p.m.). W obu przypadkach zanotowano pojedyncze osobniki gatunku.

The occurrence of some interesting species in tall-herb communities of the Tatra National Park

Phytosociological studies carried out on the tall-herb communities (*Adenostylon* alliance, *Mulgedio-Aconitetea* class) in the Tatra National Park gave some information on the new localities of the interesting species of the Park's flora. This botanical note describes new site of *Sibbaldia procumbens*, *Pedicularis bacquetii*. Also the occurrence of *Botrychium lunaria*, as rare in the tall-herb communities, is given. On the basis of the own herbarium specimens, rare species the *Alchemilla* genus are listed.

Literatura

- Matuszkiewicz W., 2001. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H., 2008. *Sibbaldia* rozesełana (*Sibbaldia procumbens* L.). [w:] Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H. (red.), Czerwona Księga Karpat Polskich. Rośliny naczyniowe. s. 212–213. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- Pawłowski B., 1972. Zespoły wysokogórskie. [w:] Szafer W., Zarzycki K. (red.) Szata roślinna Polski. tom I. s. 366–382. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Pawłowski B., Sokołowski M., Wallisch K., 1928. Zespoły roślin w Tatrach. Cz. VII. Zespoły roślinne i flora Doliny Morskiego Oka. Rozpr. Wydz. Matem.-Przyr. PAU T. 67 Ser.A/B: 172–311.
- Pawłowski B., Stecki K., 1927. Die Pflanzenassoziationen des Tatra-Gebirges. IV Teil: Die Pflanzenassoziationen des Miętusia – Tales und des Hauptmassivs der Czerwone Wierchy. Bull. Acad. Pol. Sc. L., Cl. Math.-Nat., Ser. B, (1925), Suppl. 2. Kraków: 79–121.
- Piękoś-Mirkowa H., Mirek Z., Miechówka A., 1996. Endemic vascular plants in the Polish Tatra Mts. Distribution and ecology. Polish Bot. Stud. 12: 1–107.
- Piękoś-Mirkowa H., Mirek Z., Szwed W., 2008. Gnidosz Hacqueta (*Pedicularis bacquetii* Graf). [w:] Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H. (red.), Czerwona Księga Karpat Polskich. Rośliny naczyniowe. s. 304–306. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- Stachurska-Swakoń A., 2008a. The role of *Athyrium distentifolium* Tausch ex Opiz in formation of tall-herb communities in the Tatra National Park (the Western Carpathians). [w:] Szcześniak E., Gola E. (red.), Club mosses, horsetails and ferns in Poland – resources and protection. s. 81–94. Polish Botanical Society & Institute of Plant Biology, University of Wrocław, Wrocław.
- Stachurska-Swakoń A., 2008b. Synanthropical communities with *Rumex alpinus* in the Tatra National Park (Western Carpathians). [w:] Kočárek P., Plášek V., Malachová K. & Cimalová Š. (red.), Environmental changes and biological assessment IV. s. 321–330. Scripta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Ostraviensis Nr. 186, Ostrava.
- Stachurska-Swakoń A., 2008c. Nowe stanowisko turzycy czarnej *Carex parviflora* (Cyperaceae) w Tatrzańskim Parku Narodowym (Karpaty Zachodnie). Fragm. Flor. Geobot. Polonica 15(2): 333–335.
- Stachurska-Swakoń A., 2008d. Nowe stanowisko wyblinu jednolistnego *Malaxis monophyllos* (Orchidaceae) w Tatrzańskim Parku Narodowym (Karpaty Zachodnie). Fragm. Flor. Geobot. Polonica 15(2): 336–338.
- Stebel A., Smieja A., Stachurska-Swakoń A., Żarnowiec J., 2008. *Bryum weigelii* (Bryophyta, Bryaceae) in the Polish part of the Carpathians. [w:] Kočárek P., Plášek V., Malachová K. & Cimalová Š. (red.), Environmental changes and biological assessment IV. s. 183–188. Scripta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Ostraviensis Nr. 186, Ostrava.
- Szafer W., Pawłowski B., Kulczyński S., 1927a. Die Pflanzenassoziationen des Tatra-Gebirges. III Teil: Die Pflanzenassoziationen des Kościeliska-Tales. Bull. Acad. Pol. Sc. L., Cl. Math.-Nat., Ser. B, Suppl. 2. Kraków: 13–78.
- Szafer W., Pawłowski B., Kulczyński S., 1927b. Zespoły roślin w Tatrach. Cz. I. Zespoły roślin w Dolinie Chochołowskiej. Rozpr. Wydz. Matem.-Przyr. PAU. T.63, Ser. B. 1923.